

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقه‌ای

تحقیق هفته

شماره: 486

(19 - 23 اسد 1404 هـ ش)

نگاهی به آخرین گزارش سیگار در مورد افغانستان

این نشریه هفته‌وار، تحلیل رویدادهای مهم سیاسی، اقتصادی، امنیتی و اجتماعی افغانستان و منطقه است که به زبان‌های پشتو، دری، انگلیسی و عربی توسط مرکز مطالعات استراتژیک و منطقه‌ای تهیه و نشر می‌گردد.

آنچه درین شماره می خوانید:

- نگاهی به آخرین گزارش سیگار در مورد افغانستان 3
- قطع کمک های ایالات متحده به افغانستان 3
- هشدارها راجع به قطع کمک های امریکا و خطرات بشردوستانه در افغانستان 4
- منابع جایگزین 5
- تعاملات بین المللی و اولویت بندی امریکا 6
- مسائل اجتماعی و امنیت 6
- سایر بخش های گزارش 8
- تحلیل گزارش 9
- نتیجه گیری 11
- پیشنهادات 11
- منابع 12

نگاهی به آخرین گزارش سیگار در مورد افغانستان

مقدمه

اداره سرمفتش ویژه برای بازسازی افغانستان که به اختصار «سیگار» خوانده می‌شود، نهادی است که در سال ۲۰۰۸ میلادی برای نظارت از چگونگی کمک‌های امریکا به افغانستان ایجاد شده و در طول فعالیت هفده ساله خود به شمول این آخرین گزارش خود شصت و هشت گزارش از نحوه، چگونگی توزیع، اثربخشی و ردیابی فساد کمک‌های ایالات متحده به افغانستان ارائه کرده است. گزارش اخیری که سیگار منتشر کرده به‌عنوان آخرین گزارش این نهاد درحالی ارائه می‌شود که با قطع کامل کمک‌های امریکا به افغانستان عملیات سیگار نیز خاتمه می‌یابد. آخرین گزارش سیگار به پنج بخش تقسیم شده است بخش اول اختصاص دارد به کمک‌های ایالات متحده به افغانستان با موضوع محوری پایان کامل کمک‌های امریکا به افغانستان؛ بخش دوم به تحولات و موضوعات اخیر در افغانستان پرداخته شده؛ بخش سوم و چهارم به کار نظارتی خود سیگار مختص شده و بخش پنجم به معرفی دیگر سازمان‌های دولتی نظارتی کمک‌های ایالات متحده پرداخته است. در ادامه این نوشتار مهم‌ترین بخش‌های این گزارش مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

قطع کمک‌های ایالات متحده به افغانستان

یکی از موضوعات برجسته که سیگار به گونه مفصل به آن پرداخته است، قطع کمک‌های امریکا به افغانستان می‌باشد. پس از اینکه دونالد ترامپ به عنوان رئیس جمهور ایالات متحده امریکا انتخاب شد از اقداماتی که انجام داد صدور فرمان اجرایی با عنوان «ارزیابی و تنظیم مجدد کمک‌های خارجی ایالات متحده» بود. براساس این فرمان در یک برهه زمانی سه ماهه باید بررسی می‌شد که کمک‌های خارجی ایالات متحده امریکا با منافع و اهداف سیاست خارجی دولت همسو است یا خیر. طبق اعلان وزارت خارجه امریکا تمام کمک‌های خارجی فعال اعطا شده به افغانستان با اهداف و سیاست خارجی دولت امریکا ناموفق تلقی شده و از اینرو دستور به جز سه برنامه مرتبط با افغانستان یعنی «وقف بورسیه زنان»، «حمایت از موفقیت دانشجویان در افغانستان» و «تأمین مالی بررسی تریاک افغانستان توسط دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم سازمان ملل که در اتریش و ازبکستان فعالیت می‌کند» تمام برنامه‌های امدادی امریکا به افغانستان به صورت کامل و همیشگی بسته شد. مطابق به یافته‌های سیگار حتی کمک‌های غذایی اضطراری به افغانستان که قبلاً معاف بودند [به زعم وزارت خارجه امریکا] به منظور کاهش دخالت امارت اسلامی نیز متوقف شدند.¹ در ادامه گزارش سیگار به موضوع ادغام USAID به وزارت خارجه امریکا پرداخته و روند این انتقال را پیچیده و مبهم معرفی کرده است. به‌خصوص در زمینه فسخ قراردادها، چگونگی انتقال برخی از پروژه‌های ناتکمیل به سازمان‌های دیگر بین‌المللی، چگونگی حساب‌رسی و واگذاری دارایی‌های این نهاد. موضوعی قابل توجه در این بخش به ادعای سیگار تصرف دارایی‌های تأمین شده توسط ایالات متحده توسط امارت اسلامی است.

به گفته سیگار هرچند در این زمینه ادعاهایی مطرح شده اما هیچ سند متقنی دال بر این امر وجود ندارد که درخواستی از سوی امارت اسلامی برای تصرف دارایی‌ها ارائه شده باشد. باآنهم به عقیده سیگار به دلیل حجم زیاد دارایی‌ها و مدت کوتاهی که برای واگذاری اختصاص داده شده فشاری از سوی امارت اسلامی در این زمینه محسوس است. همچنان در ادامه سیگار ادعاهایی را مطرح می‌کند که در برخی موارد امارت اسلامی اموالی چون موترهای زرهی و تجهیزات امنیتی حساس را به زور مصادره کرده اند.

تحولات اخیر

تحت عنوان تحولات، گزارش سیگار به چند موضوع پرداخته است: هشدارها در پی قطع کمک‌ها امریکا و خطرات بشردوستانه در افغانستان، منابع جایگزین، تعاملات بین‌المللی افغانستان، اولویت‌بندی امریکا در افغانستان، نکات برجسته سه ماهه، گروه‌های تروریستی، اقتصاد، مواد مخدر و ... که در ادامه به هر کدام پرداخته می‌شود.

هشدارها راجع به قطع کمک‌های امریکا و خطرات بشردوستانه در افغانستان

در سه ماه اخیر سازمان ملل هشدار داده است که پس از قطع کمک‌های ایالات متحده امریکا به افغانستان «شکاف قابل توجهی» در بودجه بشردوستانه در افغانستان وجود دارد. به همین خاطر دفتر هماهنگی امور بشردوستانه سازمان ملل متحد حمایت هدفمند خود را از ۲۲/۹ میلیون نفر به ۱۲/۵ میلیون نفری که نیاز مبرم به کمک دارند کاهش داده است. این درحالی است که براساس گزارش آنتونیو گوترش دبیر کل سازمان ملل در مورد وضعیت افغانستان، افغان‌ها از چالش‌های متعددی از جمله فقر گسترده، بیکاری، دسترسی محدود به خدمات اولیه، بلایای طبیعی مکرر [و آنچه که در گزارش آمده است] سخت‌گیری حکومت امارت اسلامی رنج می‌برند. به گفته گوترش کاهش بودجه کمک‌های خارجی «وضعیت وخیم اقتصادی میلیون‌ها افغان را تشدید کرده است. امریکا که در سال گذشته یعنی ۲۰۲۴ با اختصاص ۷۳۶/۶ میلیون دالر که حدود ۴۵ درصد از کل بودجه درخواستی را شامل شد، بزرگ‌ترین اهداکننده به برنامه پاسخگویی به نیازهای بشردوستان بود. در سه ماه نخست سال جاری میلادی امریکا پیش از توقف و سپس پایان کمک‌هایش به افغانستان بیش از ۳۰ میلیون دالر به طرح درخواستی ۲/۴۲ میلیارد دالر کمک کرده بود و اکنون که کمک‌هایش قطع شده، تقریباً هیچ جایگزینی برای آن وجود ندارد.^۲

در ادامه این بخش سیگار به گونه مفصل به تشریح مطالعاتی پرداخته است که تماماً خطرات بشردوستانه بسیار جدی را در افغانستان به نمایش می‌گذارند. به صورت عموم به یک مطالعه اشاره شده که در آن نشان داده شده که کشورهایی که بالاترین بودجه سرانه USAID را دریافت کرده اند با کاهش ۱۵ درصدی مرگ و میر در تمام گروه‌های سنی و کاهش ۴۴ درصدی مرگ و میر کودکان نوبا مواجه بوده اند. افغانستان که در بالاترین چارت دریافت کمک‌های مالی قرار داشت از سال ۲۰۰۱ الی ۲۰۲۱ کاهش ۱۸ درصدی مرگ

و میر در تمام سنین را تجربه کرده است. همچنان این مطالعه نشان داده است که بودجه USAID به شدت با کاهش مرگ و میر ناشی از بیماری‌های اسهالی، کمبودهای تغذیه‌ای، عفونت‌های دستگاه تنفسی تحتانی و مرگ و میر مادران مرتبط است که ۲۱ درصد جمعیت افغانستان در برابر این خطرات صحت آسیب‌پذیر است. علاوه بر این در گزارش به موضوعات دیگری چون عدم امنیت غذایی ۱۲٫۶ میلیون افغان اشاره شده که در بالاترین سطح ناامنی غذایی قرار دارند. ۹۰ درصد از کودکان خردسال در افغانستان در فقر غذایی زندگی می‌کنند و به غذای کافی برای رشد و نمو خود دسترسی ندارند. ۳٫۵ میلیون کودک از لاغری مفرط رنج برده و با عوارض شدید طبی و افزایش مرگ و میر مواجه اند. براساس آنچه در مطالعات بالا نشان داده شد، قطع کمک‌های امریکا این وضعیت را بسیار وخیم خواهد ساخت.^۳

به صورت خلاصه مطابق گزارش‌های سازمان‌های بین‌المللی که سیگار به همه اشاره کرده است قطع کمک‌های امریکا به افغانستان توانسته تأثیرات ناگواری به وضعیت وخیم افغانستان در بخش‌های گوناگون به جا بگذارد. برنامه غذایی اعلان کرد که قطع کمک‌های امریکا می‌تواند به منزله حکم اعدام برای میلیون‌ها نفری باشد که با گرسنگی و قحطی شدید مواجه هستند. براساس گزارش WHO ۴۲۲ مرکز صحت تحت مدیریت سازمان صحت جهانی از زمان قطع کمک‌های ایالات متحده تعطیل شده اند که ۳٫۰۸ میلیون نفر را در ۳۰ ولایت تحت تأثیر قرارداده اند. تخمین دیگر که توسط صندوق جمعیت سازمان ملل متحد (UNFPA) ارائه شده نشان می‌دهد که ۶٫۹ میلیون زن و کودک در افغانستان تحت تأثیر تصمیم ایالات متحده برای قطع کمک‌های این آژانس به آن متکی بود متأثر شده اند و در ماه می این آژانس اعلان کرد که دیگر نمی‌تواند از جمله ۹۰۰ کلینیک از ۵۰۰ آنها پشتیبانی کند. به گزارش داکتران بدون مرز با قطع کمک‌های امریکا آنها دیگر نمی‌توانند خدمات خود را به مردم ارائه کرده و کار آنها بسیار محدود شده است. در گزارش سیگار به مسئله بازگشت مهاجرین نیز پرداخته شده است. افزایش شدید بازگشت مهاجرین از ایران و پاکستان مشکل مضاعف را بر افغانستان به وجود آورده است.^۴

منابع جایگزین

در ادامه گزارش سیگار به منابع جایگزین قطع کمک‌های ایالات متحده اشاره کرده است. اولین منبعی که موافقت کرده بخشی از بار اضافی ناشی از قطع کمک‌های امریکا را بردارد، اتحادیه اروپا است. در ماه جون مقامات ارشد اتحادیه اروپا با نمایندگانی از کشورهای حوزه خلیج فارس، شرکای جی ۷ سازمان ملل، بانک جهانی و نمایندگان جامعه مدنی افغانستان در دیداری که داشتند بر افزایش کمک‌های خود به افغانستان تأکید کردند. این جلسه کمیسیون اروپا- نهاد اجرایی اصلی اتحادیه اروپا- اعلان کرد که در سال ۲۰۲۵ مبلغ ۱۶۱ میلیون یورو کمک بشردوستانه برای کمک به آسیب‌پذیرترین افغان‌ها در این کشور و همچنین پناهندگان افغان در پاکستان و ایران ارائه خواهد داد. گذشته از این سازمان در وضعیتی که امریکا

افغانستان را به حال خود رها کرده، برنامه جدیدی را برای تعامل با افغانستان و رسیدگی به اوضاع بشری در این کشور دست به کار شده و فصل جدیدی را تحت عنوان «رویکرد جامع» پیشنهاد کرده است. در این راستا سازمان ملل گروه‌های کاری فنی را در دوحه در مورد ابتکارات بخش خصوصی و مبارزه با مواد مخدر در افغانستان تشکیل داده است که در آن نمایندگانی از سازمان‌های مختلف بین‌المللی، امارت اسلامی و کشورهای عضو سازمان ملل از جمله ایالات متحده که «نمایندگانی در سطح فنی» اعزام کرده بود، شرکت داشتند.

تعاملات بین‌المللی و اولویت‌بندی امریکا

مطابق به گزارش سیگار، امارت اسلامی برای به رسمیت شناخته شدن و ادغام در اقتصاد بین‌المللی لابی کرده اند اما برخی از رویکردهای آنها به خصوص سیاست‌هایی در برابر زنان مانع جذب افغانستان در سطح بین‌المللی شده است. با آنهم برای اینکه عدم تعامل نمی‌تواند کارساز باشد شورای امنیت یک ارزیابی مستقل را برای شناسایی بهترین استراتژی برای ادغام مجدد افغانستان در جامعه بین‌المللی تصویب کرد. مطابق به برداشت سیگار به دلیل پذیرش هنجارهای بین‌المللی توسط امارت اسلامی وضعیت همچنان در بن‌بست قرار دارد. درحالیکه ایالات متحده به سمت به حداقل رساندن تعاملات خود با افغانستان حرکت کرده است، اما برخی از کشورهای منطقه تعامل بازتری با امارت اسلامی را ایجاد کرده اند و روسیه اولین کشوری است که حکومت امارت اسلامی را به رسمیت شناخته است. رویکرد اصلی ایالات متحده در قبال افغانستان محدود شده به کاهش تهدیدات تروریستی و بازگرداندن امریکایی‌های بازداشت شده از افغانستان. در جایی از گزارش آمده است که «وزارت امور خارجه به سیگار گفت که دولت ترامپ بالاترین اولویت را به حفاظت از امنیت ملی ایالات متحده و تضمین ایمنی و امنیتی امریکایی‌ها می‌دهد. وزارت امور خارجه تأکید کرد که ایالات متحده حتی نمی‌تواند در شرایط فعلی به‌ویژه ادامه بازداشت شهروندان امریکایی توسط امارت اسلامی گام‌هایی را برای عادی سازی روابط با امارت اسلامی در نظر بگیرد.» پس از آزادی دو گروگان از طریق مذاکره وزارت خارجه از امارت اسلامی خواسته است که «دیپلوماسی گروگان‌گیری» را متوقف کند و در صورتی که گروگان‌های دیگر (اشاره به شاه‌محمود حبیبی دارد) آزاد نشوند عواقب خطرناک خواهد بود.

مسائل اجتماعی و امنیت

در بخش‌های بعدی گزارش به صورت جداگانه به موضوعاتی چون مسئله زنان و دختران، گروه‌های تروریستی، اقتصاد، مبارزه با مواد مخدر پرداخته شده که در ادامه به صورت خلاصه مروری به هر کدام انجام می‌شود. در بخش مسئله زنان گزارش سیگار مواضع عمومی امریکایی‌ها در قبال زنان را تکرار کرده و نارضایتی خود را از چگونگی رویکرد امارت اسلامی در خصوص زنان ابراز داشته است. آنچه در این بخش

برجسته شده این است که با قطع کمک‌های امریکا به افغانستان زنان بیشتر از گروه و قشر دیگری آسیب می‌بینند. در بخش گروه‌های تروریستی سیگار معتقد است که در افغانستان چندین گروه تروریستی فعال است که مهم‌ترین آنها داعش-خراسان، تحریک طالبان پاکستان، القاعده و گروه‌های مسلح مخالف حکومت است. به برداشت سیگار داعش به‌عنوان بزرگ‌ترین تهدید تروریستی فرمانطقه‌ای و جدی‌ترین تهدید علیه امارت اسلامی در بخش‌های از افغانستان از جمله کنر، بدخشان و نورستان حضور و فعالیت دارد اما فعالیت‌ها این گروه نسبت به قبل کاهش را نشان می‌دهد. گروه دیگر تحریک طالبان پاکستان است. با اتکاء به گزارش سازمان ملل سیگار برآورد کرده است که بین ۶۰۰۰ تا ۶۵۰۰ نفر از جنگجویان این گروه عمدتاً در شرق افغانستان مستقر بوده و حملاتی علیه دولت پاکستان انجام می‌دهند. القاعده گروه دیگری که به عقیده سیگار در افغانستان حضور دارد. براساس تیم نظارت بر تحریم‌های سازمان ملل سیگار گزارش می‌دهد که القاعده در افغانستان بین ۳۰ تا ۶۰ نفر حضور دارد که در این میان ۱۲ تن رهبر ارشد هستند. البته براساس گزارش‌های دیگر تأکید می‌کند که القاعده در حال سازمان‌دهی مجدد خود در افغانستان است. در گزارش از گروه‌های دیگر مخالف مسلح امارت اسلامی یاد شده که مهم‌ترین آنها جبهه آزادی و جبهه مقاومت ملی است. هرچند این گروه‌های تهدید جدی علیه قدرت و قلمرو امارت اسلامی ایجاد نکرده اند اما هرازگاهی حملاتی را علیه حکومت انجام می‌دهند. در این گزارش به نیروهای امنیتی امارت اسلامی هم اشاره شده و اینکه این نیروهای با استفاده از تجهیزات به‌جامانده قدرت خود را در حال سازمان‌دهی می‌باشد. هر چند در گزارش آمده است که بدون حمایت تخنیکی و تأمیناتی استفاده درازمدت از آنها کاهش می‌یابد.

اقتصاد

در بخش اقتصاد سیگار به رشد اقتصاد افغانستان براساس گزارش بانک جهانی اشاره کرده و آنرا کند توصیف کرده است. پول رایج افغانی را براساس گزارش‌های بانک جهانی نسبتاً با ثبات ارزیابی کرده و تورم را تقریباً متعادل خوانده است. در بخش اقتصاد به درآمد امارت اسلامی اشاره کرده و بیان داشته است که امارت اسلامی با توجه به عدم دسترسی به حساب‌رسی نمی‌تواند در مورد خرج و دخل امارت اسلامی چیز مشخصی گفت اما مطابق به آمارهای بانک جهانی مجموع درآمد امارت اسلامی را در سه ماهه اول سال ۲۰۲۵ حدود ۵۹٫۱ میلیارد افغانستان تخمین زده که نسبت به سال گذشته ۱۲ درصد افزایش را نشان می‌دهد. همچنان هزینه‌ها را نسبت به سال گذشته کاهش یافته گزارش داده و دلیل آنرا کاهش و تعدیل حقوق ناشی از تعدیل نیروها غیرنظامی و امنیتی دانسته است. در بخش حواله‌های ارزی به ارسال بسته‌های نقدی سازمان ملل اشاره کرده که بین ۱۰ تا ۱۴ روز به ارزش ۸۰ میلیون دالر به افغانستان ارسال می‌شود که در باثبات نگهداشتن افغانی اصلی‌ترین تأثیر را دارد. در یک ارزیابی ارسال دالر امریکایی به افغانستان را علاوه بر اینکه اقتصاد افغانستان را تثبیت کرده اما آنرا به نفع امارت اسلامی خوانده است. در زمینه توسعه اقتصادی به فعالیت‌های اقتصادی امارت اسلامی اشاره کرده است و چندین قرارداد اقتصادی و تمدید خط لوله تاپی

در داخل خاک افغانستان را برای توسعه اقتصادی کشور مهم دانسته است. در بخش مبارزه با مواد مخدر در استناد به گزارش‌هایی کاهش تولید تریاک در افغانستان را تأیید کرده اما به فشار وارد شده به دهاقین نیز اشاره کرده است.⁵

سایر بخش‌های گزارش

در دو بخش سوم و چهارم گزارش به موضوعاتی پرداخته که مرتبط با پایان کار این اداره است. در بخش سوم تحت عناوینی چون نظارت سیگار، درس‌های آموخته شده، مسایل و رویدادهای کلیدی، تحقیقات، بودجه سیگار و کارکنان سیگار به مسائل داخلی سیگار پرداخته شده است. نکته برجسته در این بخش درس‌های آموخته شده است که سیگار با توجه به تجربه چندین ساله نظارتی خود به دولت و کنگره ایالات متحده توصیه‌هایی در صورت اقدامات آینده دارد. «سیگار در حال حاضر پروژه‌ای در دست انجام دارد که به بررسی چالش‌هایی می‌پردازد که اهداکنندگان، سازمان ملل، و سازمان‌های غیردولتی (NGOها) در ارائه کمک به افراد آسیب‌پذیر در افغانستان تحت کنترل امارت اسلامی با آن مواجه هستند. برای تدوین بهترین رویه‌ها، این پروژه همچنان تلاش‌های مشابه در سایر مناطق از جمله غزه، سودان جنوبی، سودان، سوریه و یمن را مورد بررسی قرار می‌دهد. این گزارش نشان خواهد داد که ایالات متحده و سایر کشورهای اهداکننده، همچنان سازمان‌های چندجانبه‌ای مانند سازمان ملل و بانک جهانی، چگونه به تغییرات رژیم‌های غیردموکراتیک در کشورهایی که کمک‌های قابل توجهی دریافت می‌کنند، واکنش نشان می‌دهند. همچنان توصیه‌هایی ارائه خواهد کرد درباره اینکه چگونه اهداکنندگان، سازمان ملل و سازمان‌های غیردولتی می‌توانند مداخلات و انحرافات را بهتر درک کرده و کاهش دهند تا ارائه کمک‌ها مؤثرتر انجام شود.»⁶

در بخش چهارم به موضوعاتی چون نکات برجسته پایان مأموریت، هفت سوال برای تصمیم‌گیرندگان، پایداری بازسازی ایالات متحده، فساد، بازسازی را تهدید کرد و سربازان خیالی اشاره کرده است. در این بخش به موضوعات جالبی پرداخته شده است. از جمله هفت سوال پرسیده شده که همه نشان می‌دهند رویکرد امریکا در امر بازسازی افغانستان تا چه اندازه اشتباه بوده است. مثلاً یکی از پرسش‌ها این است که آیا کشور دریافت‌کننده پروژه را می‌خواهد و به آن نیاز دارد؟ به عقیده سیگار امریکا متوجه نشد که افغانستان واقعاً به چه چیزی نیاز دارد تا در آنجا ساخته شود. به عنوان نمونه بیشتر ساختمان‌های پنج مرکز پلیس مرزی افغانستان که ۲۶ میلیون دالر هزینه داشتند یا خالی بودند یا برای اهداف ناخواسته. از جمله یکی از آنها به عنوان مرغداری استفاده می‌شد.⁷ در بخش دیگر به چالش‌های پایداری اشاره می‌کند. به عقیده سیگار فقدان ناپایداری بر تمام بخش‌های تلاش بازسازی تأثیر گذاشته و منجر به هدر رفتن میلیاردها دلار کمک خارجی امریکا شد. مثلاً تا زمان فروپاشی امریکا مجموعاً ۸۹,۴ میلیارد دالر برای ساخت، آموزش تجهیز و

پشتیبانی از نیروهای امنیتی و دفاعی افغانستان اختصاص داد بود اما دولت قادر به حفظ آن نیروها نشده و همه چیز به باد فنا رفت و همین مسئله در بخش غیر نظامی هم صادق بود. در ادامه به ضعف برنامه بازسازی اشاره کرده می‌گوید: ایالات متحده فاقد اطلاعات خوبی برای ارزیابی تأثیر و پایداری بود. در عوض این خلا را با نظریات و فرضیات رقیب در مور دستاوردهای مداخلات خود پر کرد. در بخش دیگر تحت عنوان «فساد، بازسازی را تهدید می‌کرد» به وجود فساد و تأثیر مخرب آن بر کارآمدی پروژه‌ها در افغانستان پرداخته شده. به عقیده سیگار فساد کل مأموریت امریکا در افغانستان به‌ویژه توسعه یک دولت کارآمد و نیروهای امنیتی موثر را برای حفظ دولت تهدید می‌کرد و اینکه هیچ ارداه سیاسی برای کنترل آن وجود نداشت. در ادامه به این تصور نیز پرداخته که امریکا و دیگر کشورهای کمک‌کننده در سقوط افغانستان در رفتن به ورطه فساد بی‌تقصیر نبودند. مقامات امریکایی با سیاست‌های کوتاه‌بینانه، مانند سرازیر کردن پول زیاد با سرعت زیاد و نظارت بسیار کم به اقتصاد ضعیف افغانستان، ندانستن اینکه با چه کسی تجارت می‌کنند، توانمندسازی بازیگران بسیار فاسد، نداشتن سیستم نظارت و ارزیابی قوی برای کمک‌رسانی و عدم اعمال فشار مداوم بر دولت افغانستان برای اجرای اصلاحات حیاتی، به تشدید این فساد کمک کردند. و آخرین موردی که به صورت جدی در گزارش مطرح شده، وجود سربازان خیالی و به جیب زدن حقوق آنها توسط دیگران بود. این موضوع نه‌تنها باعث شد که منابع به هدر برود بلکه باعث سقوط افغانستان نیز شد.

تحلیل گزارش

در طول شانزده سال که سیگار مجموعاً هشتاد و شش گزارش در مورد چگونگی مصرف کمک‌های امریکا به افغانستان به کنگره ایالات متحده امریکا ارائه کرده است، همیشه سهو و خطا و اضافه‌گویی وجود داشته است که در گزارش اخیر بیشتر از هر زمان دیگری زیاده‌روی و گزافه‌گویی شده است. در بخش قطع کمک‌های امریکا به افغانستان سیگار دچار خطای محاسباتی در میزان تأثیرگذاری کمک‌های امریکا در افغانستان شده است. چنانچه ملاحظه شد سیگار چنان وانمود کرده است که با تداوم قطع کمک‌های امریکا به افغانستان بیش از ده میلیون نفر در این کشور در معرض نابودی قرار دارند. جای تردید نیست که کمک‌های جهانی من جمله کمک‌های امریکا تأثیرات مثبت خود را در افغانستان داشته است اما اگر تصور شود که حفظ جان مردم افغانستان بستگی به کمک‌های امریکا دارد صحبتی کاملاً غیر واقعی و بدور از واقعیت‌های عینی افغانستان می‌باشد. مردم افغانستان در طول چهل سال سختی‌های به‌مراتب دشوارتر از وضعیت کنونی را سپری کرده اند و این نیز بگذرد. البته وضعیت دشوار است و نباید هشدارها را جدی نگرفت اما بزرگ‌نمایی و بحرانی نشان دادن وضعیت افغانستان توسط سیگار بیشتر از آنکه جنبه واقعی داشته باشد بیشتر تحت ملحوظات سیاسی و به‌عنوان ابزار فشار علیه امارت اسلامی و مردم افغانستان استفاده می‌شود.

در قسمت تحولات، سیگار با چشم بسته به برخی از مهم‌ترین دستاوردهای چهار سال اخیر امارت اسلامی یا چشم‌پوشی کرده یا اینکه به گونه مغرضانه بازتاب داده است. درحالیکه سیگار رویکرد امارت اسلامی را عامل بن‌بست در گسترش تعاملات بین‌المللی افغانستان می‌داند، اما هیچ اشاره‌ای به تقاضاهای غیر عملی خود از امارت اسلامی نمی‌پردازد. از طرف دیگر گسترش تعاملات روزافزون امارت اسلامی را در سطح منطقه‌ای کم‌رنگ جلوه داده و به رسمیت شناسی توسط ورسیه و ارسال سفیر به برخی کشورها را به‌عنوان موضوعی نه‌چندان موثر در زمینه سیاست خارجی فعال امارت اسلامی جلوه داده است. در زمینه اولویت بندی اهداف امریکا در افغانستان سیگار چنان وانمود کرده است که امریکا درحال حاضر به دنبال اهداف امنیتی در افغانستان است. سیگار در نخست باید از خود بپرسد که کدام زمان امریکا در افغانستان هدفی غیر از امنیتی داشت؟ امریکا در طول نیم قرن گذشته جز هدف امنیتی چیز دیگری را در افغانستان دنبال نکرده است منتها در هر مقطع زمانی ابزارها و تاکتیک‌های آن تغییر کرده است. حال نیز امریکا به بهانه تروریسم و حمایت از شهروندان خود همان اهداف گذشته را با رویکرد دیگری تعقیب می‌کند.

در خصوص فعالیت گروه‌های تروریستی سیگار عمداً با معرفی چند گروه در افغانستان تلاش کرده است تا محیط افغانستان را همچنان تروریست‌پرور جلوه دهد تا از این طریق بهانه را همچنان برای دخالت در افغانستان برای دولت خود فراهم کرده باشد. در بخش اقتصاد اشاره واضحی از اینکه در چهار سال گذشته چه دستاوردهایی اقتصادی افغانستان داشته، نشده جز اینکه به صورت ضعیف به اقدات توسعه‌ای امارت اسلامی بدون اثرگذاری‌های اقتصادی آنها اشاره کرده و ثبات پول افغانی را در گروه پول‌های نقدی ملل متحده دانسته است. در بخش‌های دیگر به خصوص بررسی کوتاهی‌ها نگاه تقریباً برابر توسط سیگار ارائه شده است. این واقعیت بخش عظیمی از کمک‌های امریکا از طریق وجود فساد داخلی هدر رفته پذیرفتنی است و اینکه امریکایی‌ها بدون یک استراتژی واقع‌بینانه پول‌ها را به باد هوا دادند اما به این موضوع که چقدر امریکایی‌ها در پرورش فساد در افغانستان دست داشته و مقدار زیادی از پول‌های کمک شده دوباره به جیب امریکایی‌ها برگشته است اشاره‌ای نشده است.

از سوی دیگر سیگار با اینکه یک مرجع نظارتی برای اثربخشی، ارزیابی و فسادبایی کمک‌های امریکا در افغانستان ایجاد شده بود که مجموعاً شصت و هشت گزارش به کنگره امریکا ارائه کرد اما هیچ‌کدام از گزارش‌های سیگار نتوانست تغییری در رویکرد امریکا در افغانستان ایجاد کند. چنانچه در این گزارش سیگار هم تأکید شده، کمک‌های امریکا از دیرباز بدون اثربخشی مطلوب در افغانستان هدر رفته است. این موضوع در گزارش‌های قبلی هم بازتاب داده شده بود، اما هیچ‌کدام نتوانست رویه مصرفی امریکا در افغانستان را تغییر دهد. این گزارش هم که تلاش کرده تصویر خطرناک بعد از قطع کمک‌های امریکا به افغانستان را اوضاع این کشور بکشد، نمی‌تواند تغییر در ماهیت و محتوای سیاست امریکا در افغانستان ایجاد کند زیرا پالیسی امریکا در افغانستان نه در تالارهای کنگره بلکه در اتاق‌های کاخ سفید ساخته می‌شود چیزی که

گذشته هم این را ثابت کرده است. اگر عوامل کاخ سفید تشخیص دهد که ادامه کمک‌های می‌تواند به منافع آنها همسو باشد حتماً دوباره از سر گرفته خواهد شد چنانچه اکنون تصمیم طور دیگری است.

نتیجه‌گیری

سیگار آخرین گزارش خود را ارائه کرد و با این گزارش برگ گزارش‌دهی آن از افغانستان پایان یافت. ایالات متحده که روزگاری بزرگ‌ترین کمک‌کننده افغانستان بود و حتی آنچه در لابلای این گزارش نیز آمده تقریباً همه‌چیز در افغانستان با پول امریکا درگرددش بود، دیگر حتی یک دلار هم به افغانستان کمک نمی‌کند. هرچند در این گزارش بیم‌های کلان و تهدیدهای فراوانی فراروی مردم افغانستان تصویرسازی شده است، اما قطع کمک‌های امریکا به افغانستان با اینکه واقعاً بیم‌هایی را خلق می‌کند اما امیدی را نیز جوانه می‌زند. افغانستان در طول بیست و پنج سال گذشته معتاد به منابع خارجی شده بود. و این منابع مردم بخشی اقتصاد افغانستان را فلج کرده و تحرک را از اقتصاد کشور گرفته بود. قطع کمک‌های امریکا در کوتاه مدت دشواری‌هایی را به همراه خواهد داشت زیرا افغانستان را در یک مرحله گذار از حالت وابسته به وضعیت خودکفا تحت فشار قرار خواهد داد اما خیری اصلی در این است که افغانستان باید برای همیشه از منابع بیرونی خود را بی‌نیاز سازد. افغانستان کشوری است سرشار از منابع طبیعی؛ تنها چیزی که می‌طلبد یک اراده و عزم قوی برای استفاده از این منابع طبیعی بزرگ است. چنانچه در گزارش هم به آن تأکید شده عامل اصلی فروپاشی حکومت گذشته افغانستان وجود فساد بود. در آن فساد به همان اندازه که خارجی‌ها دخیل بودند که به برخی از آنها در گزارش هم اشاره شده، اما مقصر اصلی خود افغان‌ها است. فساد موریانه توسعه و پیشرفت است. بزرگ‌ترین درسی که در این گزارش هم نهفته بود و گذشته هم به ما می‌آموزد این است که فساد را باید از ریشه برکند و به‌دور انداخت.

پیشنهادهات

برای یک چشم‌انداز بهتر پیشنهادات ذیل قابل ارائه است:

1. امارت اسلامی می‌باید برای کاهش اثرات منفی و فوری قطع کمک‌های امریکا تدابیر لازم را اتخاذ کند. و این می‌تواند در مرحله اول رسیدگی به نیازمندی‌ها باشد که به کمک‌های بیرونی وابسته بودند؛
2. امارت اسلامی برای کاهش فقر و وابستگی مردم به منابع بیرونی، برنامه‌های اشتغال‌زایی را فراهم کند؛
3. مبارزه با فساد و محو کامل آن یکی از راه‌های توسعه کشور است که باید جداً مورد توجه قرار گیرد.

4. چنانچه در دستور کار هم قرار دارد اما به عنوان تکرار احسن تأکید می‌گردد که برای توسعه اقتصادی کشور و رهایی از وابستگی‌ها و کمک‌های دیگران، امارت اسلامی جلب و جذب سرمایه‌گذاری‌های را بیشتر از پیش مورد توجه قرار داده و در این راستا تمام زمینه‌های لازم را فراهم کند.

منابع

- ¹. July 30, 2025 Quarterly Report to Congress. Page 6. Available at: <https://www.sigar.mil/Reports/Article-Display/Article/4260116/july-30-2025-quarterly-report-to-congress/>
- ². Ibid. p 18.
- ³. Ibid, p 19.
- ⁴. Ibid, p
- ⁵. Ibid, pp 25-32.
- ⁶. Ibid, p 44.
- ⁷. Ibid, p 52.

مرکز مطالعات استراتژیک و منطقوی یک نهاد مطالعاتی غیردولتی و غیرانتفاعی می‌باشد که در سال ۱۳۸۸ خورشیدی در شهر کابل بنیان نهاده شده است. این مرکز از طریق پژوهش‌های دقیق و بی‌طرفانه خویش به منظور ارزیابی و غنای پالیسی‌ها در افغانستان و منطقه فعالیت می‌کند.

ارتباط با ما:

ایمیل: info@csrsaf.org

وب سایت: www.csrsaf.org

+93780618000

تماس: +۹۳۷۸۰۶۱۸۰۰۰

www.csrsaf.org

info@csrsaf.org